

Landbrugets fremtidsmuligheder

**Efterårskonference: Landbruget på katastrofekurs?
Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab
den 17. november 2015**

Henrik Zobbe, Institutleder
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet
Københavns Universitet

Landbrugsbarometer 2015

Danske landmænd udnytter ikke
produktionsmulighederne godt nok

Landbrugsbarometer som koncept

- Det overordnede mål med barometerprojektet er at give en årlig vurdering af dansk landbrugs relative konkurrenceevne .
- Fundamentet er en relativ, økonomisk efficiens-analyse, hvor dansk landbrug sammenlignes med tilsvarende landbrug i øvrige EU-lande på baggrund af FADN-data.
- Metoden (efficiens-analysen) skal løbende videreudvikles gennem særskilte publikationer.
- De kvantitative efficiens-analyser skal årligt inspirere til kvalitative og kvantitative case-studier.

Analysens hovedformål

- Analysen er bestilt af Miljø- og Fødevarerministeriet hos IFRO gennem vores aftale om forskningsbaseret myndighedsbetjening.
- Bestilling betyder, at de stiller en opgave, og vi (navngivne forskere) har ansvar for analysens udførelse, metodevalg og konklusion.
- Hovedformålet med analysen var at give en vurdering af dansk landbrugs konkurrenceevne i forhold til en række europæiske landes landbrug i perioden fra 2004 til 2012.
- Fokus har været på store bedrifter og indtjening udtrykt ved transformering af omkostninger til indtægter under de givne produktionsmuligheder.

Analysens hovedkonklusioner

- De bedste plante-, mælke- og svineproducenter i Danmark er generelt dårligere end de bedste tilsvarende producenter i de andre lande mht. økonomisk efficiens.
- Med hensyn til driftslederegenskaberne udtrykt ved afstanden mellem gennemsnittet af producenter i forhold til de økonomisk mest efficiente producenter i eget land ligger Danmark noget efter producenterne i en lang række af de andre europæiske lande.
- Resultaterne af analysen indikerer med ret stor tydelighed et relativt stort forbedringspotentiale på området omkring driftsledelse i bred forstand.

Hvordan skal konklusionen forstås?

Som udgangspunkt kan der være to grunde til, at de bedste danske producenter er dårligere end de bedste i de andre lande mht. økonomisk efficiens.

1. Enten er selv de dygtigste danske landmænd ikke dygtige nok til at udnytte de produktionsmuligheder, som de danske rammevilkår definerer på et givet tidspunkt
2. Eller også er det de danske rammevilkår, der er problemet og hæmmer produktionstilpasningen.

Hvad er rammevilkår?

- Indtjeningen i landbruget afhænger af en række forskellige faktorer, hvoraf nogle kontrolleres af landmanden, mens andre ligger uden for den enkelte landmands kontrol.
- Til den første gruppe hører produktions-, omkostnings- og virksomhedsstruktur, herunder for eksempel landbrugets størrelse, faktor anvendelse, kapitalindsats, finansieringssammensætning og samarbejdsrelationer.
- Faktorer uden for landmandens kontrol omfatter dels mængden af og prisen på naturlige ressourcer, såsom arbejdskraft, jord og råmaterialer, dels relevante nationale og internationale politikker.

Faktorer uden for landmandens kontrol kan langt hen ad vejen opfattes som landmandens rammevilkår.

Positive og negative rammevilkår

- Ifølge definitionen kan man tale om både positive og negative rammevilkår i relation til erhvervets konkurrenceevne og indtjening.
- Rammevilkår, der forbedrer erhvervets muligheder for strukturtilpasning over tid, som fx forbedringer af faktormarkedene for jord, arbejdskraft og kapital, vil være positive.
- Rammevilkår, der forringer disse faktormarkeders fleksibilitet, vil være negative for den nødvendige tilpasning.

Det er ikke muligt at sige noget om den samlede nettoeffekt i Danmark.

Regulering belaster landbruget relativt eller ...

- IFRO udarbejdede i 2011 en analyse af landbrugets reguleringsomkostninger.
- Analysen sammenligner reguleringsomkostninger i kvæg-, svine- og plantebedrifter med reguleringsomkostninger i Holland, Tyskland og England i tre case-analyser.
- Analyserne gør det ikke muligt at udlede generelle konklusioner, men det kan ikke afvises, at omkostningerne til fx kvælstofregulering er højere i Danmark end i andre lande. Også ved forhold som tilskud til solcelleenergi, momsregler og regulering af veterinærkontrol og plantebeskyttelsesmidler viser analyserne, at regelsættene tilsyneladende er mere gunstige i nogle andre lande end i Danmark.

Kapitalisering og indtjening

- En ting er, at reguleringssomkostningerne på visse områder er relativt større i Danmark. Noget andet er, hvorvidt dette i realiteten påvirker landbrugets konkurrenceevne.
- Her er kapitaliseringen af reguleringen vigtig at reflektere over. Prisen på et beholdningsgode er summen af de tilbagediskonterede fremtidige ydelser. Det vil sige, at hvis landmanden er rationel, så vil skatter, subsidier og reguleringssomkostninger have en indflydelse på den pris, som han betaler for sin jord (bedrift), og for de investeringer, som han løbende vil foretage sig.
- Den langsigtede indtjening vil derfor ikke blive påvirket. Ændringer i fx miljøreguleringen påvirker derfor kun de nuværende landmænd, men ikke de fremtidige.

Selv de dygtige er måske ikke dygtige nok ...

- Den anden grund til, at de bedste danske landmænd relativt udnytter deres produktionsmuligheder dårligt udtrykt ved økonomisk efficiens, kan være, at selv de dygtigste danske landmænd ikke er dygtige nok til at udnytte de muligheder, som de danske rammevilkår definerer på et givent tidspunkt.
- Dette argument er rigtig svært at underbygge, men der er ikke nogen tvivl om, at der op gennem 2000'erne har været en rimelig let adgang til kapital generelt i Danmark og inden for landbruget i særdeleshed. Dette har resulteret i en gældsopbygning, der i europæisk målestok er ekstrem stor.

Gældskrisen og indtjeningen

- Dette er ikke et problem i sig selv. Dansk landbrug har altid haft en relativt høj gæld på grund af den store intensive husdyrproduktion. Problemet er opstået, fordi kapitalen ikke er omsat i produktivtetsfremmende investeringer.
- Efter 2008 resulterede gældskrisen i en ret omfattende kreditklemme, som landbruget stadig slås med. Både de dårlige investeringer og kreditklemmen har generelt været med til at presse indtjeningen i dansk landbrug.
- Dette må nødvendigvis også gælde for de økonomisk mest effektive landmænd.

Der er et potentiale inden for driftsledelse

- Der har altid været en stor indkomstspredning inden for landbruget. Det gælder både i Danmark og i andre lande. Det er dog tankevækkende, at der blandt danske producenter er så relativt stort potentiale at hente inden for driftsledelse, som denne analyse viser.
- Inden for landbruget er der en stor selvforståelse i retningen af, at det danske landbrugs rådgivnings- og uddannelsessystem er velfungerende og særdeles fagligt kompetent set i et internationalt perspektiv. Set i det lys er denne analyses resultater særdeles interessante og må nødvendigvis give anledning til en vis selvransagelse.

Fremtidsmuligheder

- Der skal findes en løsning på gældskrisen. Løsningen skal håndteres af landmændene og deres kreditorer. Statens rolle kunne være at skabe mere fleksible kapitalmarkeder.
- Reguleringsomkostningerne kan reduceres ud fra en omkostningseffektiv betragtning. Dette vil hovedsageligt gavne de nuværende jordejere.
- "Al magt til bundlinjen". Tilbage til kerneforretningen og til de gamle økonomiske dyder.
- Alternativer til selvejet skal bruges mere fremover herunder delsalg/delkøb, selskaber, forpagtning, pensionskasser m.m.

Læs mere på www.ifro.ku.dk